ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MICHAEL B. ELMER
της 16ης Ιανουαρίου 1997 *

1. Το Bayerisches Verwaltungsgericht München ζητεί στην παρούσα υπόθεση από το Δικαστήριο να εκδώσει προδικαστική απόφαση ως προς την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, της αποφάσεως 1/80, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, για την προώθηση της συνδέσεως, την οποία έλαβε το Συμβούλιο Συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας (στο εξής: απόφαση 1/80), όσον αφορά το δικαίωμα των μελών της οικογένειας των Τούρκων εργαζομένων για την άσκηση εργασίας.

Οι σχετικοί κανόνες του κοινοτικού δικαίου

2. Η Συμφωνία Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας [1] έχει, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, αυτής, ως σκοπό την «προαγωγή της συνεχούς και ισορρόπου ενισχύσεως των εμπορικών και οικονομικών σχέσεων μεταξύ των μερών, λαμβανομένης πλήρως υπόψη της ανάγκης εξασφαλίσεως της επιταχυνομένης αναπτύξεως της τουρκικής οικονομίας και της ανυψώσεως του επιπέδου απασχολήσεως και των όρων διαβιώσεως του τουρκικού λαού».

Κατά το άρθρο 12 της Συμφωνίας, τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνούν «να εμπνέονται από τα άρθρα 48, 49 και 50 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Κοινότητος για τη σταδιακή πραγματοποίηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων μεταξύ τους».

3. Κατά το άρθρο 36 του προσθέτου πρωτοκόλλου για τη Συμφωνία Συνδέσεως, της 23ης Νοεμβρίου 1970 [2], το Συμβούλιο Συνδέσεως αποφασίζει περί των αναγκαίων διαδικασιών για τη σταδιακή πραγματοποίηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων μεταξύ των κρατών μελών της Κοινότητας και της Τουρκίας σύμφωνα με τις αρχές που διατυπώνονται στο άρθρο 12 της Συμφωνίας Συνδέσεως.

4. Το Συμβούλιο Συνδέσεως εξέδωσε κατ' εφαρμογήν της διατάξεως αυτής την απόφαση 1/80 της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, η

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η δανική.

1 — Συμφωνία Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας, που υπογράφηκε στην Άγκυρα στις 12 Σεπτεμβρίου 1963 και συνήφθη εξ ονόματος της Κοινότητας με την απόφαση 64/732/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 23ης Δεκεμβρίου 1963 (ΕΕ ειδ. έκδ. 11/001, σ. 48).

2 — ΕΕ ειδ. έκδ. 11/002, σ. 149.

οποία άρχισε να ισχύει την 1η Ιουλίου 1980 [3]. Οι ακόλουθες διατάξεις έχουν σημασία για την παρούσα υπόθεση:

«Άρθρο 7

Τα μέλη της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου ενταγμένου στη νόμιμη αγορά εργασίας κράτους μέλους, στα οποία έχει επιτραπεί να ζήσουν μαζί του,

— εφόσον έχουν απασχοληθεί νομίμως επί τρία τουλάχιστον έτη, και υπό την επιφύλαξη της αποδοτέας στους εργαζομένους των κρατών μελών της Κοινότητας προτεραιότητας, δικαιούνται να αποδεχθούν οποιαδήποτε προσφορά εργασίας·

— εφόσον διαμένουν νομίμως στο κράτος αυτό επί πέντε τουλάχιστον έτη, έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε οποιαδήποτε έμμισθη δραστηριότητα.

(...)

Άρθρο 11

Οι υπήκοοι των κρατών μελών που είναι ενταγμένοι στη νόμιμη αγορά εργασίας της Τουρκίας, καθώς και τα μέλη της οικογένειάς τους στα οποία έχει επιτραπεί να ζήσουν μαζί τους, απολαύουν των δικαιωμάτων και πλεονεκτημάτων που αναφέρονται [στο άρθρο] 7, εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις [του άρθρου αυτού]».

Τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως

5. Η Selma Kadiman (στο εξής: η σύζυγος) γεννήθηκε την 1η Νοεμβρίου 1970 στην Τουρκία και έχει την τουρκική ιθαγένεια. Από τις 4 Νοεμβρίου 1985 είναι παντρεμένη με τον Hakki Kadiman (στο εξής: ο σύζυγος), ο οποίος γεννήθηκε την 1η Αυγούστου 1964 στην Τουρκία και έχει επίσης την τουρκική ιθαγένεια. Ο σύζυγος ζει από το 1977 στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και έχει, από τις 22 Ιανουαρίου 1988, άδεια διαμονής απεριόριστης διάρκειας.

6. Η σύζυγος εισήλθε με θεώρηση εισόδου (βίζα) στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στις 17 Μαρτίου 1990 για τον σκοπό οικογενειακής συμβιώσεως και εγγράφηκε στο μητρώο κατοίκων ως κατοικούσα με τον σύζυγό της στο Ruhpolding. Στις 9 Ιουλίου 1990 το Landratsamt Traunstein τής χορήγησε άδεια διαμονής με ισχύ μέχρι τις 14 Μαΐου 1991. Η άδεια διαμονής παρατάθηκε στις 16 Μαΐου 1991 μέχρι τις 14 Μαΐου 1993.

3 — Η απόφαση δεν έχει δημοσιευθεί.

7. Στις 11 Σεπτεμβρίου 1991, η υπηρεσία μητρώου κατοίκων του Ruhpolding γνωστοποίησε στο Landratsamt Traunstein ότι η σύζυγος, σύμφωνα με δήλωση του συζύγου προς την υπηρεσία μητρώου κατοίκων, είχε αναχωρήσει στις 7 Σεπτεμβρίου 1991 για την Τουρκία. Κατόπιν ερωτήματος του Landratsamt Traunstein για παροχή διευκρινίσεων, ο σύζυγος δήλωσε στις 30 Σεπτεμβρίου 1991 ότι η σύζυγος είχε επιστρέψει στην Τουρκία, ότι ήδη από πέντε περίπου μήνες δεν ζούσε μαζί μ' αυτήν και ότι είχε κινήσει τη διαδικασία διαζυγίου στην Τουρκία.

8. Με τηλετύπημα της 28ης Οκτωβρίου 1991, το Γενικό Προξενείο της Γερμανίας στην Κωνσταντινούπολη ζήτησε από το Landratsamt Traunstein έγκριση για τη χορήγηση θεωρήσεως εισόδου στη σύζυγο, επειδή αυτή είχε δηλώσει ότι είχε χάσει το διαβατήριό της κατά τη διάρκεια της διαμονής της στην Τουρκία. Το Landratsamt Traunstein δεν διετύπωσε αντιρρήσεις για τη χορήγηση θεωρήσεως εισόδου, επειδή η άδεια διαμονής της συζύγου δεν είχε παύσει να ισχύει λόγω της απωλείας του διαβατηρίου της. Κατόπιν αυτού, το Γενικό Προξενείο χορήγησε στη σύζυγο, στις 22 Ιανουαρίου 1992, θεώρηση εισόδου.

9. Στις 4 Φεβρουαρίου 1992, η σύζυγος δήλωσε στην υπηρεσία μητρώου κατοίκων του Ruhpolding ότι κατοικούσε από 1ης Φεβρουαρίου 1992 σε διαφορετική διεύθυνση από του συζύγου της. Στις 13 Μαΐου 1992, δηλώθηκε για τον από 1ης Απριλίου 1992 χρόνο στην υπηρεσία μητρώου κατοίκων του Bad Reichenhall.

10. Με απόφαση της 4ης Μαΐου 1992, το Landratsamt Traunstein ανακάλεσε την άδεια διαμονής της συζύγου στηριζόμενο σε ορισμένες πληροφορίες ότι η σύζυγος δεν ζούσε μαζί με τον σύζυγό της. Η ισχύς της αδείας διαμονής έληξε με την κοινοποίηση της αποφάσεως και επιβλήθηκε στη σύζυγο η υποχρέωση να εγκαταλείψει τη χώρα με απειλή βιαίας μεταφοράς της στην πατρίδα της. Η απόφαση αυτή ακυρώθηκε εντούτοις με απόφαση της 21ης Μαΐου 1992, επειδή η σύζυγος μετά τη μετοίκησή της στο Bad Reichenhall υπαγόταν ήδη από απόψεως τοπικής αρμοδιότητας στο Landratsamt Berchtesgadener Land.

11. Στο πλαίσιο της εξετάσεως της υποθέσεως από το Landratsamt Berchtesgadener Land η σύζυγος δήλωσε, με έγγραφο που δεν έφερε ημερομηνία και παρελήφθη από το Landratsamt στις 12 Ιουλίου 1992, ότι μετά την είσοδό της στη Γερμανία το 1990 είχε κατοικήσει μαζί με τον σύζυγό της μέχρις ότου αυτός άρχισε να τη χτυπά και να την εξευτελίζει. Κατά τη διάρκεια κοινών διακοπών τους στην Τουρκία, τον Σεπτέμβριο του 1991, ο σύζυγός της της έκλεψε το διαβατήριο και επέστρεψε στη Γερμανία χωρίς αυτήν. Αφού ανέμεινε επί ορισμένο χρόνο ότι ο σύζυγος θα ερχόταν να την πάρει, πράγμα που δεν συνέβη, η σύζυγος ζήτησε να της χορηγηθεί θεώρηση εισόδου. Μετά τη χορήγηση της θεωρήσεως αυτής μετέβη στην κατοικία του συζύγου της και τον παρακάλεσε να συμφιλιωθούν. Αυτός όμως τη χτύπησε και την πέταξε έξω από το σπίτι. Κατόπιν αυτού, η σύζυγος φιλοξενήθηκε από φίλους. Από τον Σεπτέμβριο του 1991 δεν ζούσε μαζί με τον σύζυγό της.

12. Με απόφαση της 5ης Ιανουαρίου 1993, το Landratsamt Berchtesgadener Land αποφάσισε να ανακαλέσει την άδεια διαμονής της συζύγου, η οποία διαφορετικά θα ίσχυε

μέχρι τις 14 Μαΐου 1993, με ισχύ από της κοινοποιήσεως της αποφάσεως, η οποία διενεργήθηκε στις 26 Ιανουαρίου 1993. Η σύζυγος άσκησε, στις 2 Φεβρουαρίου 1993, διοικητική προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής. Κατά τη διάρκεια ακροάσεως στο πλαίσιο της διαδικασίας της διοικητικής προσφυγής, ο σύζυγος δήλωσε ότι ήθελε να αρχίσει εκ νέου την έγγαμη συμβίωση με τη σύζυγό του. Στις 13 Μαΐου 1993, το Landratsamt Berchtesgadener Land χορήγησε άδεια διαμονής στη σύζυγο με ισχύ μέχρι τις 14 Μαΐου 1994.

13. Η σύζυγος, ερωτηθείσα σχετικώς, στις 29 Ιουλίου 1993, παραδέχθηκε ότι η δήλωση βουλήσεως περί αποκαταστάσεως της έγγαμης συμβιώσεως στην οποία προέβησαν οι σύζυγοι ήταν καθαρά τυπική. Με απόφαση της 13ης Οκτωβρίου 1993, το Landratsamt Berchtesgadener Land ανακάλεσε την άδεια διαμονής της συζύγου με ισχύ από της κοινοποιήσεως της αποφάσεως και την υποχρέωσε να εγκαταλείψει τη χώρα.

14. Στις 9 Νοεμβρίου 1993, η σύζυγος άσκησε διοικητική προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής. Η προσφυγή αυτή απορρίφθηκε με απόφαση της 25ης Απριλίου 1994. Κατόπιν αυτού, η σύζυγος άσκησε, στις 24 Μαΐου 1994, προσφυγή ενώπιον του Bayerisches Verwaltungsgericht München.

15. Στις 12 Ιανουαρίου 1995, ο σύζυγος ανακάλεσε τη δήλωσή του του Φεβρουαρίου του 1993. Εξέθεσε ότι η σύζυγός του απευθύνθηκε σ' αυτόν κατά τα τέλη του Ιανουαρίου του 1993 και τον παρακάλεσε να τη βοηθήσει διότι αντιμετώπιζε δυσκολίες με την υπηρεσία αλλοδαπών. Κατόπιν αυτού γνωστοποίησε στις αρχές ότι επιθυμούσε να αρχίσει εκ νέου την έγγαμη συμβίωση. Αυτό εντούτοις δεν συνέβη. Εξακολουθούσε να έχει την πρόθεση να κινήσει τη διαδικασία διαζυγίου στην Τουρκία.

16. Με απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 1995, το Landratsamt Berchtesgadener Land επιβεβαίωσε την απόφαση περί ανακλήσεως της αδείας διαμονής της συζύγου και την υποχρέωσε να εγκαταλείψει τη χώρα. Ως αιτιολογία προβλήθηκε, μεταξύ άλλων, ότι η σύζυγος δεν μπορούσε να αντλήσει δικαιώματα από τις διατάξεις της αποφάσεως 1/80.

17. Η σύζυγος ζήτησε τελικά από το Bayerisches Verwaltungsgericht München να ακυρώσει την απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 1995, υποστηρίζοντας ότι δικαιούται άδεια διαμονής βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, της αποφάσεως 1/80.

Τα προδικαστικά ερωτήματα

18. Το Bayerisches Verwaltungsgericht München ανέστειλε με διάταξη της 14ης Ιουνίου 1995 τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα ερωτήματα για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως:

«1) Προϋποθέτει η εφαρμογή του άρθρου 7, παράγραφος 1, της αποφάσεως 1/80 του Συμβουλίου Συνδέσεως ΕΟΚ-Τουρκίας για την προώθηση της συνδέσεως ότι η οικογενειακή συμβίωση υφίσταται ακόμη κατά τον χρόνο της συνδρομής των λοιπών προϋποθέσεων;

2) Προϋποθέτει η εφαρμογή του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της αποφάσεως 1/80 αδιάλειπτη τριετή νόμιμη διαμονή σε κράτος μέλος της Κοινότητας;

3) Πρέπει στο χρονικό διάστημα της τριετούς νόμιμης διαμονής υπό την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της αποφάσεως 1/80 να συνυπολογισθεί η οικειοθελής ή αναγκαστική ενδιάμεση διαμονή επί πεντάμηνο στην Τουρκία;»

19. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι το Bayerisches Verwaltungsgericht München λαμβάνει ως δεδομένο ότι η διαμονή της συζύγου στη Γερμανία διακόπηκε κατά την περίοδο μεταξύ Σεπτεμβρίου 1991 και Φεβρουαρίου 1992, όταν ασφαλώς είχε δικαίωμα διαμονής στη Γερμανία, αλλά στην πραγματικότητα διέμενε στην Τουρκία. Το δικαστήριο έλαβε εν προκειμένω ως δεδομένο ότι ο σύζυγος είχε αφαιρέσει το διαβατήριό της κατά τη διάρκεια κοινών διακοπών και κατ' αυτόν τον τρόπο την εμπόδισε να επιστρέψει στη Γερμανία.

20. Περαιτέρω, το αιτούν δικαστήριο λαμβάνει ως δεδομένο ότι η διαμονή της συζύγου στη Γερμανία δεν ήταν νόμιμη κατά την περίοδο κατά την οποία είχε ανακληθεί η άδεια διαμονής της, δηλαδή από τις 26 Ιανουαρίου 1993 μέχρι τις 14 Μαΐου 1993. Ενόψει αυτής της καταστάσεως, η σύζυγος μπορεί να θεωρηθεί, κατά την άποψη του αιτούντος δικαστηρίου, ότι διέμεινε νόμιμα τουλάχιστον τρία έτη μόνον αν είναι δυνατόν να συνυπολογισθούν περίοδοι πριν ή μετά από τη διακοπή της νόμιμης διαμονής. Το δικαστήριο έλαβε εν προκειμένω ως βάση ότι η άδεια διαμονής, η οποία χορηγήθηκε στη σύζυγο στις 13 Μαΐου 1993, δεν ήταν προϊόν εξαπατήσεως, δεδομένου ότι η σύζυγος, καίτοι συνεχώς εξευτελιζόταν και εξυλοκοπούνταν από τον σύζυγο, είχε κατά το χρονικό αυτό σημείο την πρόθεση να αρχίσει εκ νέου τη συμβίωση μαζί του.

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

21. Η σύζυγος προβάλλει ότι εξακολουθεί να είναι παντρεμένη με τον σύζυγο και ότι έχει κατοικήσει νομίμως στη Γερμανία πλέον των τριών ετών. Επομένως, πληρούνται οι προϋποθέσεις για να αντλήσει δικαίωμα από τη διάταξη του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση.

22. Η Γερμανική Κυβέρνηση και η Κυβέρνηση των Κάτω Χωρών εξέθεσαν ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να επιβάλει σε μέλος της οικογένειας Τούρκου εργαζομένου, το οποίο λαμβάνει άδεια διαμονής για τον σκοπό της οικογενειακής συμβιώσεως, την υποχρέωση να συμβιώνει πράγματι με τον εν λόγω Τούρκο εργαζόμενο, προκειμένου το μέλος της οικογένειας να μπορεί να αντλήσει δικαίωμα από τη διάταξη του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση.

23. Η Επιτροπή εξέθεσε ότι, πριν δοθεί απάντηση στα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο, πρέπει πρώτα να εξεταστεί αν υφίσταται προϋπόθεση οικογενειακής συμβιώσεως κατά την αναφερόμενη στη διάταξη τριετία. Κατά την άποψη της Επιτροπής, δεν αντιβαίνει προς το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, το να θέτει κράτος μέλος ως προϋπόθεση ότι μεταξύ του μέλους οικογένειας και του Τούρκου εργαζομένου υφίσταται οικογενειακή συμβίωση κατά την αναφερόμενη στη διάταξη τριετία.

24. Η Γαλλική Κυβέρνηση εξέθεσε ότι προϋπόθεση για να αντληθούν δικαιώματα από τη διάταξη του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της αποφάσεως 1/80 αποτελεί η ύπαρξη οικογενειακής συμβιώσεως κατά την εν λόγω τριετία.

Η γνώμη μου επί της υποθέσεως

25. Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν το Δικαστήριο κατά πόσον απαιτείται, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της αποφάσεως 1/80, η ύπαρξη οικογενειακής συμβιώσεως κατά το αναφερόμενο στη διάταξη αυτή χρονικό διάστημα ως προϋπόθεση για την απόκτηση του δικαιώματος εργασίας το οποίο προβλέπει η διάταξη αυτή. Το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει το πρόβλημα αυτό υπό τη μορφή του ερωτήματος κατά πόσον, βάσει της διατάξεως αυτής, τίθεται ως προϋπόθεση «ότι η οικογενειακή συμβίωση υφίσταται ακόμη κατά τον χρόνο της συνδρομής των λοιπών προϋποθέσεων». Η διατύπωση αυτή του ερωτήματος πρέπει να θεωρηθεί σε συνάρτηση με το γεγονός ότι οι σύζυγοι, στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, ζούσαν πράγματι μαζί από τις 17 Μαρτίου 1990 μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1991, οπότε ο σύζυγος έπαυσε να ζει μαζί με τη σύζυγό του πριν συμπληρωθεί η περίοδος των τριών τουλάχιστον ετών στην οποία αναφέρεται το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση.

26. Το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, πρέπει να θεωρηθεί ότι έχει άμεσο αποτέλεσμα [4]. Η διάταξη αυτή αφορά, κατά το γράμμα της, μόνο το δικαίωμα εργασίας, πλην όμως από την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι υφίσταται σε σχέση με το εν λόγω δικαίωμα εργασίας ένα συναπορρέον δικαίωμα διαμονής [5].

27. Υφίστανται ορισμένες διαφορές μεταξύ των διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της αποφάσεως 1/80. Η διατύπωση, π.χ., στη δανική γλώσσα του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, μπορεί να προκαλέσει ορισμένη ερμηνευτική αβεβαιότητα ως προς το ζήτημα κατά πόσον απαιτείται η ύπαρξη οικογενειακής συμβιώσεως κατά την εν λόγω περίοδο ως προϋπόθεση για την απόκτηση του δικαιώματος εργασίας, το οποίο προβλέπει η διάταξη αυτή. Πράγματι, από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι τα μέλη της οικογένειας «εφόσον τους έχει επιτραπεί να μετοικήσουν *στο οικείο κράτος μέλος*», έχουν δικαίωμα εργασίας «εφόσον έχουν κατοικήσει νομίμως *στο κράτος αυτό* επί τρία τουλάχιστον έτη»

4 — Βλ. αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 1990, C-192/89, Sevince (Συλλογή 1990, σ. I-3461), και της 5ης Οκτωβρίου 1994, C-355/93, Eroglu (Συλλογή 1994, σ. 5113).

5 — Βλ. την υποσημείωση 4.

(δικές μου υπογραμμίσεις). Η έκφραση «έχουν κατοικήσει στο κράτος αυτό» αναφέρεται, στο δανικό κείμενο, στις λέξεις «στο οικείο κράτος μέλος» και, επομένως, από τη διάταξη αυτή μπορεί να συναχθεί άνευ ετέρου ότι αρκεί το ότι το μέλος της οικογένειας έχει νομίμως διαμείνει στο ίδιο κράτος μέλος ως εργαζόμενος επί τρία έτη και ότι δεν απαιτείται η ύπαρξη οικογενειακής συμβιώσεως μεταξύ του μέλους της οικογένειας και του εργαζομένου.

28. Η ασάφεια αυτή σε ορισμένες γλώσσες πρέπει εντούτοις να αντιπαρατεθεί προς το άρθρο 11 της αποφάσεως το οποίο αφορά το αντίστοιχο ζήτημα του δικαιώματος απασχολήσεως στην Τουρκία όσον αφορά τα μέλη της οικογένειας υπηκόων κρατών μελών οι οποίοι εργάζονται στην Τουρκία. Στο άρθρο 11 ορίζεται ρητώς ότι τα μέλη της οικογένειας υπηκόων κρατών μελών οι οποίοι εργάζονται στην Τουρκία μπορούν να αποκτήσουν ίδιο δικαίωμα εργασίας στην Τουρκία, εφόσον «τους έχει επιτραπεί να ζήσουν μαζί με αυτούς» (δηλαδή τους εργαζομένους). Εφόσον προϋπόθεση για την απόκτηση ορισμένων δικαιωμάτων στην Τουρκία από μέλος της οικογένειας υπηκόου κράτους μέλους είναι το ότι το μέλος της οικογένειας ζει μαζί με τον εργαζόμενο στην Τουρκία, είναι εύλογο να συναχθεί το συμπέρασμα, δυνάμει της αρχής της αμοιβαιότητας, ότι πρέπει να ισχύει η ίδια προϋπόθεση όταν πρόκειται για το ζήτημα υπό ποιες προϋποθέσεις τα μέλη της οικογένειας Τούρκων υπηκόων οι οποίοι εργάζονται σε κράτος μέλος αποκτούν ίδια δικαιώματα σ' αυτό το κράτος μέλος.

29. Το γεγονός ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, θέτει την προϋπόθεση της συμβιώσεως προκύπτει επίσης σαφώς από τη διατύπωση της διατάξεως στις άλλες γλώσσες. Πράγματι, το γαλλικό κείμενο του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, αναφέρεται στα μέλη της οικογένειας στα οποία έχει επιτραπεί «à le rejoindre», το γερμανικό κείμενο στην άδεια «zu ihm zu ziehen» και το αγγλικό κείμενο στην άδεια «to join him». Η ίδια έκφραση χρησιμοποιείται εξάλλου στο άρθρο 11 στις γλώσσες αυτές, βλ. το γαλλικό κείμενο «ont été autorisés à les rejoindre», το γερμανικό κείμενο «die Genehmigung erhalten haben, zu ihnen zu ziehen» και το αγγλικό κείμενο «have been authorized to join them».

30. Επίσης, ο ουσιαστικός σκοπός που υπαγόρευσε τη θέσπιση του άρθρου 7, παράγραφος 1, συνηγορεί υπέρ του ότι το δικαίωμα εργασίας εξαρτάται από την ύπαρξη οικογενειακής συμβιώσεως κατά την εν λόγω περίοδο. Το δικαίωμα αυτό, το οποίο παρέχεται στους ενδιαφερομένους με τη διάταξη αυτή, τους χορηγείται ακριβώς λόγω της ιδιότητάς τους ως μελών της *οικογένειας* και, επομένως, η διάταξη διασφαλίζει ότι τα μέλη της οικογένειας Τούρκων εργαζομένων στην Κοινότητα, εφόσον έχουν λάβει άδεια για την οικογενειακή συνένωση, αποκτούν μετά από ορισμένο χρόνο δικαίωμα να αποδέχονται προσφορές εργασίας. Εξάλλου, η προϋπόθεση να έχουν οι σύζυγοι κοινή κατοικία είναι απαραίτητη προκειμένου αντιμετωπισθούν περιπτώσεις καταστρατηγήσεως του παγώματος της μεταναστεύσεως, που αποφασίστηκε σε πολλές χώρες, μέσω της συνάψεως λευκών γάμων.

31. Ως προς το συγκεκριμένο περιεχόμενο της προϋποθέσεως περί οικογενειακής συμβιώσεως, δεν μπορεί, κατά τη γνώμη μου, να απαιτείται από το μέλος της οικογένειας και τον εργαζόμενο να κατοικούν συνεχώς υπό την ίδια στέγη. Παραδείγματος χάρη, είναι δυνατό το μέλος της οικογένειας να αποδέχεται πρόταση εργασίας σε άλλον τόπο εντός του κράτους μέλους από αυτόν στον

οποίο έχει την κατοικία του ο εργαζόμενος και να διαμένει τις εργάσιμες ημέρες ή επί σύντομες περιόδους σ' αυτόν τον τόπο, π.χ. ενοικιάζοντας ένα δωμάτιο ή μια κατοικία, οπότε η οικογενειακή συμβίωση περιορίζεται στα Σαββατοκύριακα και στις διακοπές. Πολλοί υπήκοοι κρατών μελών μπορούν να ρυθμίζουν τα της κατοικίας τους κατ' αυτόν τον τρόπο και, ούτως ή άλλως, είναι ευκολότερη η μετακίνηση μεταξύ Μονάχου και Rosenheim παρά μεταξύ Μονάχου και Konya. Θα ήταν ενδεχομένως δυνατό το μέλος της οικογένειας να επισκέπτεται, π.χ., την Τουρκία για οικογενειακούς λόγους, να μεταβαίνει για επαγγελματικούς λόγους στην αλλοδαπή ή, στην περίπτωση ασθενείας ή ατυχήματος, να παραμείνει σε μία άλλη χώρα επί όσο χρονικό διάστημα απαιτείται για τη θεραπεία του.

32. Εντούτοις, όπως έχουν τα πράγματα στην παρούσα υπόθεση, δεν χρειάζεται να ληφθεί συγκεκριμένα θέση επί των πολλών ζητημάτων που μπορεί να θεωρηθεί ότι θέτει στην πράξη η προϋπόθεση της οικογενειακής συμβιώσεως. Πράγματι, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η σύζυγος, ακόμη και αν θα έπρεπε να ληφθεί ως δεδομένο ότι εξακολουθούσε να υφίσταται οικογενειακή συμβίωση των συζύγων κατά την περίοδο των πέντε μηνών κατά την οποία αυτή διέμενε στην Τουρκία μετά τον Σεπτέμβριο του 1991, διέμεινε νομίμως με τον σύζυγό της επί χρονικό διάστημα το οποίο είναι βραχύτερο της απαιτουμένης κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, τριετίας. Επομένως, για τον λόγο αυτόν και μόνο, η σύζυγος δεν μπορεί να αντλήσει δικαίωμα από τη διάταξη του άρθρου 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση.

33. Επομένως, δεν χρειάζεται να αποφανθεί το Δικαστήριο επί του αν η προϋπόθεση περί οικογενειακής συμβιώσεως εξακολουθεί να ισχύει μετά τη λήξη της περιόδου των τριών ετών ή επί των λοιπών ζητημάτων που θίγει το αιτούν δικαστήριο.

Πρόταση

34. Βάσει των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα ως εξής:

«Το άρθρο 7, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της αποφάσεως 1/80, της 19ης Σεπτεμβρίου 1980, για την προώθηση της συνδέσεως, την οποία έλαβε το Συμβούλιο Συνδέσεως το οποίο συστάθηκε με τη Συμφωνία Συνδέσεως μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και της Τουρκίας, που υπογράφηκε στην Άγκυρα στις 12 Δεκεμβρίου 1963 και εγκρίθηκε εξ ονόματος της Κοινότητας με την απόφαση 64/732/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 23ης Δεκεμβρίου 1963, έχει την έννοια ότι το μέλος της οικογένειας Τούρκου υπηκόου ο οποίος είναι ενταγμένος στη νόμιμη αγορά εργασίας κράτους μέλους έχει το προβλεπόμενο στη διάταξη αυτή δικαίωμα να αποδέχεται προσφορές εργασίας μόνον εφόσον ο ενδιαφερόμενος έχει διαμείνει νομίμως εντός του κράτους αυτού, κατοικώντας μαζί με τον εν λόγω εργαζόμενο, επί τουλάχιστον τρία έτη».